

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЧИННИКИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ХАРАКТЕР ЇХ ФОРМУВАННЯ

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF FINANCIAL FLOWS OF THE ENTERPRISE AND FACTORS THAT DETERMINE THE NATURE OF THEIR FORMATION

УДК 658.14/.15

<https://doi.org/10.32843/bse.50-54>**Марусяк Н.Л.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**Сайчук Н.В.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**Marusyak Nataliia**Yuriy Fedkovych
Chernivtsi National University**Sainchuk Nataliia**Yuriy Fedkovych
Chernivtsi National University

У статті розглянуто поняття «фінансові потоки підприємства», визначено його сутнісні характеристики. Зокрема, встановлено, що основою виникнення фінансових потоків є фінансово-господарська діяльність підприємства; кожний фінансовий потік має своє джерело формування та напрям руху; фінансові потоки обумовлюють зміну обсягу, складу, розміщення та використання фінансових ресурсів; фінансові потоки здатні генерувати економічний ефект у формі чистого потоку; фінансовий потік завжди приводить до руху грошових засобів; фінансові потоки впливають на зміну фінансового стану підприємства. Виділено внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на фінансові потоки підприємства. Аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на рух фінансових потоків, дасть можливість підприємству розробити ефективну методику управління фінансовими потоками, яка забезпечить поточну та перспективну платоспроможність, виявить резерви та динаміку формування чистого фінансового потоку, а також планувати та регулювати фінансові й товарні потоки підприємства загалом.

Ключові слова: фінансові потоки, грошові потоки, чистий фінансовий потік, фінансові ресурси, чинники, що впливають на фінансові потоки підприємства.

В статье рассмотрено понятие «финансовые потоки предприятия», опреде-

лены его существенные характеристики. В частности, установлено, что основой возникновения финансовых потоков является финансово-хозяйственная деятельность предприятия; каждый финансовый поток имеет свой источник формирования и направление движения; финансовые потоки обуславливают изменение объема, состава, размещения и использования финансовых ресурсов; финансовые потоки способны генерировать экономический эффект в форме чистого потока; финансовый поток всегда приводит к движению денежных средств; финансовые потоки влияют на изменение финансового состояния предприятия. Выделены внутренние и внешние факторы, влияющие на финансовые потоки предприятия. Анализ внешних и внутренних факторов, влияющих на движение финансовых потоков, позволит предприятию разработать эффективную методику управления финансовыми потоками, которая обеспечит текущую и перспективную платежеспособность, выявит резервы и динамику формирования чистого финансового потока, а также планировать и регулировать финансовые и товарные потоки предприятия в целом.

Ключевые слова: финансовые потоки, денежные потоки, чистый финансовый поток, финансовые ресурсы, факторы, влияющие на финансовые потоки предприятий.

The article deals with the essence of the concept of financial flows of the enterprise and defines their essential characteristics. In particular, it has been established that the basis for the financial flows is the economic activity of the enterprise; each and every financial flow has its source and direction; financial flows cause changes in the volume, composition, location and use of financial resources; financial flows are capable of generating an economic effect in the form of a net flow; every financial flow always leads to cash flow; financial flows affect the financial state of the enterprise. It is noted that financial flows of the enterprise are a set of inflows and outflows of financial resources distributed in time, as well as their turnover, which affects the financial state of the enterprise. In cash flows the object of movement is monetary resources, while in the financial flows the object is the financial resources as tangible carriers of financial relations. Financial flow may be equivalent and free, unlike cash flow, which characterizes the exchange of equivalents expressed in the form of commodities and cash. Information on financial flows helps to determine the economic viability of the enterprise, its sustainability and stability on the market, and the efficiency of the circulation of the financial and material resources of the enterprise. The internal and external factors affecting financial flows of the enterprise are pointed out. Every enterprise forms the system of the most significant internal factors independently given the conditions and principles of economic activity which is directly controlled by the management of the enterprise. The external factors are subdivided into those that have direct influence and the ones that do not. The main purpose of financial management of an enterprise is to determine and predict their impact on the ability of financial flows to generate a positive financial result. Analysis of external and internal factors affecting the financial flows will enable the enterprise to develop an effective method of managing financial flows, which will provide current and prospective solvency, identify reserves and dynamics of formation of net cash flow, as well as plan and regulate financial and commodity flows of the enterprise in general.

Key words: financial flows, cash flows, net cash flow, financial resources, factors affecting the financial flows of enterprises.

Постановка проблеми. Нестабільність господарських зв'язків підприємств може призвести до невиконання ними зобов'язань у рамках укладених договорів, зниження обсягу інвестицій, згорання планів з розвитку виробництва, порушення координації в технологічному ланцюжку. Це об'єктивно свідчить про необхідність здійснення прогнозування й фінансового планування на підприємствах в умовах динамічних змін у їх середовищі функціонування.

В сучасних умовах результати фінансово-господарської діяльності підприємств великою мірою залежать від уміння фінансових менеджерів прогнозувати фінансові потоки в умовах нестабіль-

ності, планувати рух матеріальних, трудових і фінансових ресурсів для забезпечення платоспроможності, що є основою формування стратегії розвитку підприємства. Власників підприємств, кредиторів, інвесторів, органи державного управління завжди цікавить питання про те, що очікує підприємство в майбутньому.

Проблема організації руху фінансових потоків актуальна для всіх підприємств незалежно від організаційно-правової форми, виду діяльності та умов господарювання. Вона набуває особливої актуальності в умовах зростання конкуренції та відкритості країни до світових ринків, коли вплив

чинників, що впливають на фінансові потоки, постійно змінюється, тому потрібно мати ефективний інструментарій не тільки для визначення результатів діяльності в майбутньому, але й для управління ними. Особливо це актуально для підприємств, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, коли контрагенти вимагають неухильного виконання умов угод, а необхідними є аналіз можливих сценаріїв розвитку подій та швидке прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загальні концептуальні уявлення про фінансові потоки розглянуто в роботах вітчизняних та зарубіжних учених, таких як Т.В. Белопольська, М.М. Бердар, З. Броді, В.В. Виговська, Є.В. Виноградова, А.В. Ластовенко, О.В. Майборода, Р. Мертон, Л.І. Мороз, О.В. Завгородня, Г.В. Савицька, В.О. Черевко, І.О. Школьник. Ними зроблено значний внесок у теорію фінансових потоків, але недостатньо чітко визначено сутнісні характеристики фінансових потоків підприємств. Крім того, вплив чинників на формування як позитивних так і негативних фінансових потоків розглянуто поверхнево.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз поняття «фінансові потоки» з акцентуванням уваги на його сутнісних характеристиках, а також визначення основних чинників, що впливають на обсяг, характер та інтенсивність формування фінансових потоків підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Поняття «фінансовий потік» щодо підприємства з'явилося не так давно в процесі розвитку фінансових відносин на всіх етапах сучасного суспільного відтворення.

У фінансовій науці нині не визначені єдині поняття, що належать до фінансових потоків підприємств, недостатньо обґрунтовані їх значення для діяльності підприємства, а також чинники, що впливають на організацію їх руху. Низка авторів наголошує на тому, що фінансовий потік характеризує рух фінансових ресурсів підприємства, інші отожднюють їх з грошовими потоками підприємства.

Так, О.В. Майборода визначає фінансові потоки «як цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини» [1, с. 16]. Однак рух фінансових потоків на підприємстві не обмежується лише господарською діяльністю. Л.І. Мороз подібно попередньому автору визначає «фінансовий потік як спрямований рух фінансових ресурсів, який обумовлений необхідністю забезпечити переміщення відповідного товарного потоку» [2, с. 356]. У цьому визначенні акцент зроблено на фінансовому обслуговуванні матеріальних (товарних) потоків. Звичайно, ефективність діяльності підприємства залежить від того, наскільки гармонійно та безперервно відбувається рух фінансових та матеріальних потоків.

Є.В. Виноградова, А.В. Ластовенко, Т.В. Белопольська досліджують два підходи до сутності грошових та фінансових потоків. Автори вважають «що в межах першого підходу поняття «грошовий потік» і «фінансовий потік» отожднюються. В межах другого – фінансові потоки виділяють як специфічний різновид грошових» [3, с. 12]. Грошовий потік характеризує обмін еквівалентами, що виражені в товарній та грошових формах (акт купівлі-продажу). Фінансовий потік може бути безеквівалентним і безоплатним, оскільки можливими є випадки, коли грошова сума відшкодуванню не підлягає, одержувач цієї суми повністю набуває її, а відправник повністю втрачає (наприклад, сплата податків, виплата дивідендів). О.В. Васюренко у своєму визначенні враховує цю особливість фінансових потоків: «фінансовий потік – цілеспрямований рух, зміна (обсягів, форм і видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, що відбувається спільно з відповідними йому грошовими потоками (еквівалентні фінансові потоки) або без них (безеквівалентні фінансові потоки)» [4].

Визначення І.О. Школьника відрізняється від попередніх. На його думку, «фінансові потоки – це сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, що формується в процесі господарської діяльності» [5, с. 49]. Він отожднює поняття фінансового та грошового потоку «cash flow», що в перекладі означає потік готівки.

Як відомо, гроші – це особливий товар, що є загальним еквівалентом вартості. Водночас основою функціонування фінансів є рух вартості у грошовій формі, але фінанси – це не гроші, а економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і контролем використання фінансових ресурсів. Об'єктом руху у грошових потоках є грошові ресурси, а у фінансових потоках фінансові ресурси розуміються як матеріальні носії фінансових відносин.

Такі науковці, як З. Броді, Р. Мертон, М.М. Бердар, визначаючи фінансовий потік, використовують термін «flows of funds» [6; 7]. Такий термін не обмежує рух фінансових потоків лише грошовою масою, адже рух фінансових потоків відображає рух інших активів, що відповідає сутності фінансових ресурсів. Дж.М. Кейнс у цьому контексті говорив про різницю між грошима та іншими активами за ступенем ліквідності й витратами на утримання. Так, «для грошей їхня премія за ліквідність набагато перевищує витрати на утримання, тоді як витрати на утримання інших активів набагато перевищують їхню премію за ліквідність» [8, с. 274].

В.А. Панков, Ю.В. Макогон, К.О. Пашко стверджують, що «фінансовий потік підприємства являє собою розподілений у часі документально оформлений рух фінансових коштів підприємства, єдиних за змістом, формою і напрямом руху в процесі здійснення ним господарською діяльністю, спрямованої на забезпечення його ефективного розвитку на всіх стадіях життєвого циклу» [9].

Низка авторів, зокрема В.В. Концева і С.С. Костенко, вважають, що «фінансовий потік – це спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з рухом матеріальних, інформаційних та інших ресурсних потоків як в рамках логістичної системи, так і поза нею» [10].

О.Ю. Коцюрба у своєму дослідженні зазначає, що « фінансовий потік – це будь-яке переміщення фінансових ресурсів, необхідне для забезпечення ефективного руху усіх інших потоків виробничо-господарської системи підприємства» [11, с. 89]. Він також відносить до характеристик фінансового потоку такі елементи:

- обсяг потоку (вказується в документарному, електронному або будь-якому іншому супроводі в грошових одиницях);
- вартість потоку (визначається витратами на його реалізацію);
- час і напрям потоку (щодо підприємства, що їх організовує) [11, с. 89].

Дані характеристики фінансових потоків враховують дані про параметри та рух матеріальних потоків, умови, терміни й характер взаємовідносин учасників кругообігу фінансових ресурсів підприємства.

Незважаючи на різні підходи, всі автори визначають сутнісні характеристики фінансового потоку, розглядаючи його як:

- рух фінансових ресурсів з огляду на їх формування, розподіл та використання;
- платіж фіскальній системі держави, що є джерелом формування централізованих та децентралізованих державних фондів;
- інструмент управління господарськими процесами, оскільки контроль та своєчасне коригування напрямку руху фінансових потоків впливають на забезпеченість підприємства та економіки загалом фінансовими ресурсами.

Отже, фінансові потоки підприємства – це сукупність розподілених у часі надходжень та відтоків фінансових ресурсів, а також їх кругообіг, що впливає на фінансовий стан підприємства. Таким чином, фінансові потоки не можна ототожнювати з грошовими потоками.

Управління фінансовими потоками є важливою складовою частиною фінансового менеджменту на підприємстві, оскільки основним його завданням є

забезпечення фінансовими ресурсами діяльності підприємства за умови збалансованості та фінансової стійкості на поточний та майбутній періоди. Інформація про фінансові потоки допомагає визначити економічну життєздатність підприємства, його стійкість та стабільність на ринку, ефективність кругообігу фінансових та матеріальних ресурсів підприємства.

Підприємствам для результативності фінансово-господарської діяльності варто вибирати найоптимальнішу форму організації фінансових потоків. Під час її пошуку необхідно враховувати чинники, що впливають на обсяг та характер формування фінансових потоків підприємств.

Чинники, що впливають на фінансові потоки підприємств, можна поділити на такі групи (рис. 1). Зовнішніми чинниками, що мають безпосередній вплив на рух фінансових потоків підприємства, є насамперед економічні чинники, які ідентифікуються відповідно до особливостей фінансових відносин підприємства зі своїми контрагентами, зокрема, під час взаємодії з кредиторами, інвесторами, страховиками, фінансовими посередниками, покупцями готової продукції, постачальниками сировини та матеріалів.

До найбільш важливих чинників цієї групи належать:

- кон'юнктура товарного ринку, що переважно впливає на основні показники основної операційної діяльності, а саме обсяг доходу від реалізації та прибуток підприємства;
- кон'юнктура фінансового ринку (кредитного, страхового, фондового), що сприяє різноманітності руху фінансових потоків підприємств та впливає безпосередньо на формування фінансових потоків за рахунок комерційних кредитів, емісії акцій, випуску облігацій, отримання процентів та дивідендів внаслідок сформованого на підприємстві портфеля цінних паперів;
- рівень стабільності комерційних зв'язків з покупцями, що великою мірою впливає на стабільність обсягу формування та безперервність руху фінансових потоків підприємств;
- практика кредитування постачальників та покупців продукції, що визначається сформованим порядком придбання продукції або на умовах її попередньої оплати, або на умовах платежу безпосередньо в момент купівлі, або на умовах

Рис. 1. Чинники, що впливають на фінансові потоки підприємства

відстрочення платежу (надання комерційного кредиту) та впливає на рух фінансових потоків у часі;

- наявна практика надання комерційного кредиту постачальником, що визначає необхідний обсяг власних фінансових ресурсів для повного забезпечення кругообігу капіталу підприємства;

- кредитні продукти комерційних банків та небанківських фінансових інститутів, що впливають на вибір різноманітних інструментів формування та обслуговування фінансових потоків підприємств в рамках усіх видів діяльності;

- рівень дохідності реальних інвестиційних проєктів, які пропонують суб'єкти господарювання, що визначає інтенсивність руху фінансових потоків в інвестиційній діяльності підприємств;

- можливості залучення засобів безповоротного фінансування, що мають переважно державні підприємства, що забезпечує збільшення обсягу власних фінансових ресурсів внаслідок формування лише позитивного фінансового потоку.

Зовнішні чинники опосередкованого впливу – це сукупність макроекономічних умов, що впливають на організацію фінансових потоків (інфляція, зміна законодавства, рівень валютного курсу, зовнішньоекономічний вплив тощо), а також результати фінансової діяльності підприємства у довгостроковому періоді, прямий контроль над якими вона не має можливості здійснювати.

Ефективним інструментом для оцінювання впливу зовнішніх чинників опосередкованого впливу на фінансові потоки підприємств є PEST-аналіз, що досліджує макросередовище через такі фактори, як політико-правові (P), економічні (E), соціальні (соціокультурні) (S) та технологічні (T).

Серед політико-правових чинників можна виділити політичну стабільність, форми та методи державного регулювання фінансового ринку, грошового обігу, фінансової діяльності підприємства, політику підтримки окремих галузей та сфер діяльності, політику залучення та захисту іноземних інвестицій, правові аспекти регулювання процедур фінансової санації та банкрутства підприємства, стандарти фінансової звітності підприємства тощо.

Економічні чинники великою мірою впливають на рівень ділової активності підприємств. Макроекономічні показники визначають рівень життя населення та його платоспроможність. Основним, на що потрібно звернути увагу під час оцінювання їх впливу на рух фінансових потоків підприємства, є темпи економічної динаміки, рівень валового внутрішнього продукту та національного доходу, співвідношення параметрів споживання та накопичення національного доходу, інвестиційна політика, темпи інфляції, рівень безробіття, система оподаткування юридичних та фізичних осіб, швидкість грошового обігу, динаміка валютних курсів, динаміка процентної ставки національного банку, ціни на енергоресурси.

До соціально-культурних чинників можна віднести освітній та культурний рівень працездатного населення, якість підготовки спеціалістів у галузі фінансів в системі вищої та середньо-спеціальної освіти, ставлення населення до ринкових реформ, споживчі переваги, їх тенденцію зміни, демографічну структуру, якість та стиль життя населення, звичаї та звички тощо.

Технологічні чинники – це інновації у сфері технічних засобів управління, фінансових технологій та інструментів. Для підприємств, їх ділової активності та формування позитивного фінансового потоку важливо стежити за динамікою технологічних змін, своєчасно перебудовуватися на виробництво й реалізацію технологічно перспективного продукту, а також вчасно відмовлятися від застарілих технологій, що використовуються.

Внутрішні чинники, що впливають на фінансові потоки, насамперед визначаються фінансовою стратегією й тактикою підприємства, тобто це умови та принципи фінансово-господарської діяльності, прийняте співвідношення рівня ризику та прибутковості, які перебувають під безпосереднім контролем керівників та спеціалістів фінансових служб підприємств. Існує три підходи до фінансування активів підприємства щодо грошових потоків, а саме консервативний, помірний та агресивний [12, с. 154–155]. Вибір того чи іншого підходу визначає порядок формування та структуру фінансових потоків підприємства, тобто залучення фінансових ресурсів з різних джерел і використання за різними напрямками. Систему найбільш суттєвих чинників кожне підприємство формує самостійно. Отже, найбільш важливими серед них є:

- життєвий цикл підприємства, кожній стадії якого притаманні відповідний рівень інвестиційної активності, напрями та форми фінансово-господарської діяльності, особливості формування та розподілу фінансових ресурсів;

- тривалість операційного та фінансового циклу, сезонність виробництва та реалізації продукції, що визначають потребу підприємства у фінансових ресурсах, інтенсивність, збалансованість і структуру формування позитивного та негативного фінансових потоків;

- забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами та необхідність залучення позикових, рівень кредитоспроможності;

- структура та оборотність активів, що великою мірою визначають структуру фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення безперервного їх обігу;

- інвестиційна політика підприємства, що формує потребу у додаткових фінансових ресурсах;

- амортизаційна, податкова, дивідендна, емісійна політика, а також політика формування прибутку.

Висновки з проведеного дослідження. Виходячи з проведеного дослідження, можемо сказати,

що сутнісні характеристики фінансових потоків полягають у такому:

- кожний фінансовий потік має своє джерело формування та напрям руху;
- основою виникнення фінансових потоків є фінансово-господарська діяльність підприємства;
- фінансові потоки обумовлюють зміну обсягу, складу, розміщення та використання фінансових ресурсів;
- фінансові потоки здатні генерувати економічний ефект, основною формою якого є чистий потік;
- фінансовий потік завжди приводить до руху грошових засобів та їх еквівалентів;
- зміна фінансового стану підприємства за певний період обумовлена результатом впливу фінансових потоків.

Таким чином, основою фінансових потоків насамперед є рух фінансових ресурсів. Отже, в сучасних конкурентних умовах значення фінансових потоків істотно зростає. Від того, наскільки своєчасно та раціонально фінансові ресурси вкладається в основні та оборотні активи, забезпечують поточні зобов'язання перед постачальниками, працівниками, власниками та державою, зрештою, залежить ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на рух фінансових потоків, дає можливість фінансовому менеджменту підприємства розробити ефективну методику управління фінансовими потоками, яка забезпечить поточну та перспективну платоспроможність, виявить резерви та динаміку формування чистого фінансового потоку, а також планувати та регулювати фінансові й товарні потоки підприємства загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Майборода О.В. Управління фінансовими потоками підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Суми, 2006. 22 с.
2. Мороз Л.І. Моделювання матеріально-фінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 640. URL: <http://vlp.com.ua/node/3185> (дата звернення: 21.02.2020).
3. Виноградова Е.В., Ластовенко А.В., Белопольская Т.В. Оптимизация управления денежными потоками предприятия : монография. Донецк : Донецкий национальный университет экономики и торговли им. М. Туган-Барановского, 2007. 194 с.
4. Васюренко О.В. Банківські операції : навчальний посібник. Київ : Знання, 2000. 243 с.
5. Школьник І.О., Боярко І.М., Сюркало Б.І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2009. 301 с.
6. Броди З., Мертон Р. Финансы : учебник / пер. с англ. Москва : Вильямс, 2000. 592 с.
7. Бердар М.М. Финансы підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

8. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / пер. с англ. Москва : Прогресс, 1978. 592 с.

9. Панков В.А., Макогон Ю.В., Пашко Е.А., Бабенко А.В. Механизм управления финансовыми потоками промышленного предприятия в условиях глобализации. Донецк : Донецкий национ. ун-т, 2005. 188 с.

10. Концева В.В., Костенко С.С. Фінансові потоки в логістичних системах. *Вісник Національного транспортного університету*. 2009. № 19. Ч. 1. С. 1-4.

11. Коцюрба О.Ю., Грешнікова М.О. Фінансові потоки підприємства: сутність, класифікація та шляхи оптимізації. *Наукові записки*. 2012. Вип. 12. Ч. II. С. 88–92.

12. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2003. 448 с.

REFERENCES:

1. Mayboroda O.V. (2006). Upravlinnya finansovimi potokami pidpriemstva [Management of financial flows of the enterprise]: abstract of dissertation for PhD : Special. 08.04.01 "Finance, Money and Credit", Sumy.
2. Moroz L.I. (2009). Modeliuvannya materialno-finansovykh potokiv vnutrishnovyrobnychkh lohistrychnykh system z reheneratsiieiu [Modeling of material and financial flows of in-house logistics systems with regeneration]. Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". № 640. Available at: <http://vlp.com.ua/node/3185> (accessed 21 February 2020).
3. Vynohradova Ye.V., Lastovenko A.V., Belopolskaia T.V. (2007). Optymyzatsiya upravleniya denezhnyu potokamy predpriyatiya [Optimization of cash flow management of the enterprise]. Donetsk : Donetsk. nat. M. Tugan-Baranovsky University of Economics and Trade. (in Ukrainian)
4. Vasiurenko O.V. Bankivski operatsii (2000). [Banking : a tutorial]. Kiev : Knowledge. (in Ukrainian)
5. Shkolnyk I.O., Boiarko I.M., Siurkalo B.I. Finansovy menedzhment [Financial Management]. Sumy : University book. (in Ukrainian)
6. Brodi Z., Merton R. (2000). Finansy [Finances] : translation from English. Moscow : Williams. (in Russian)
7. Berdar M.M. (2010). Finansy pidpriemstv [Finance company]. K. : Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
8. Keyns Dzh.M. (1978). Obshchaya teoriya zaynyatosti, protsenta i deneg [The general theory of employment, interest and money] : translation from English. Moscow : Progress. (in Russian)
9. Pankov V.A., Makohon Yu.V., Pashko E.A., Babenko A.V. (2005). Mekhanyzm upravleniya finansovymy potokamy promyshlennoho predpriyatiya v usloviyakh hlobalyzatsyy [Mechanism of management of financial flows of an industrial enterprise in the conditions of globalization]. Donetsk : Donetsk National University. (in Ukrainian)
10. Kontseva V.V., Kostenko S.S. (2009). Finansovi potoky v lohistrychnykh systemakh [Financial flows in logistics systems] Bulletin of the National Transport University. № 19. P. 1. P. 1-4.
11. Kotsiurba O.Yu., Hreshnikova M.O. (2012). Finansovi potoky pidpriemstva: sutnist, klasyfikatsiia ta shliakhy optymizatsii [Enterprise financial flows: essence, classification and ways of optimization] Scientific notes, vol. 12, p. II, pp. 88–92.
12. Blank I.A. (2003). Upravlenie aktivami i kapitalom predpriyatiya [Management of assets and capital of the enterprise]. K. : Nika-Center, Elga. (in Russian)